

HRVATSKI PLANINAR

UREDNIŠTVO: ZAGREB, DEMETROVA ULICA 1.
UPRAVA: GUNDULIĆEVA ULICA BROJ 7, I. KAT.

BR. 4.

1. TRAVANJ 1914. GODIŠTE XVII.

Velebit.

(najljepša hrvatska planina).

Dr. R. Simonović.

Zombor.

Još kad smo kao velikoškolci pjevali o Vili Velebitskoj, pomislio sam kako bi to bilo divno potražiti vilu i razgledati tu vilinsku planinu. Taj mladački san ostade tek pusta želja!

Kad sam u „Hrvatskom Planinaru“ 1903. čitao, kako je prof. Wanka četrnaest dana putovao po Velebitu, zavidio sam mu što je bolji momak od mene!

Kao član magjarskog „Photokluba“ oglasim da tražim sputnika na Velebit, ali se baš nitko nije prijavio. Od mojih znanaca nitko nije htio da ide u divlu planinu, gdje nema udobnih gostionica, pak stoga krenem sam na put.

Prvo sam se u Opatiji malo liječio i trenirao, no nisam tu dugo izdržao, pa ni u Cirkvenici ni u Senju, već zato što nisam našao zgodnih motiva za moj aparat. Ništa mi nije bilo dosta originalno!

Sjednem na parobrod i odem u Obrovac. Tamo daleko od kulturnih središta nadao sam se, da će naći više originala. Napred sam već uživao, kako će danju hodati po Velebitu, i slikati romantične okoliše, stijene i provalije, a noću uživati u slikama kad budem izradjivao ploče.

Na putu od Senja do Obrovcia parobrod neprestano plovi pored Velebita, koga sam ja tada prvi put iz blizine vidi. Cijelim putem sjedio sam na brodu licem okrenut Velebitu, pa sam neprestano u njega gledao i sve nešto neobična lijepa očekivao. Nije mi se svidilo. Ako je sav Velebit kao ovo primorje njegovo, bijedna li ti mora biti ta Vila Velebita.

Velebit ne može baš ni malo očarati putnika na parobrodu. Vidi se samo neka strašna pustoš i pustinja, svuda suhi kamen i bezkrajna jednoličnost. Nigdje nema šiljastih romantičnih vrhova ni lijepih zubastih stijena, sve je zaobljeno ili izmrvljeno u sitni kamen. Ovdje ondje po koji vinogradić sa nekoliko smokvica izgledao je kao mala oaza u velikoj kamenoj pustinji. Nema ni dubokih zalijeva, ni velikih fjordova, sve same male drage ispod izrovanih vododerina, kroz koje teče voda samo kad plaha kiša pada. Raštrkane, siromašne podgorske kuće ne izgledaju ni malo podesne da budu motiv za slikanje. Od pristaništa najljepe bijaše Jablanac, u dnu male luke sa nekoliko kuća u polukrugu. Inače svuda siromaška primorska gnjezda bez trgovine i obrta, jer na Velebitu ništa ne rodi. Iz sv. Jurja izvazha se drvo iz velebitskih prašuma, a u Karlobagu istovaruje brod robu za Liku. Primorci nemaju više stare šarene narodne nošnje, pa i ljudi izgledaju nešto bjedni i žalosni!

Već sam se počeo bojati, da će se ljuto razočarati sa mojim Velebitom. No kad stigosmo u Vinjerac, pa kad ugledah u planini goleme pukotine od Velike i Male Paklenice, a iza njih opet najviše vrhove, prestadoh očajavati. Kad sam video krasno Ždrijelo masleničko i ubavi Novigrad, već sam se razveselio!

Vožnja na parobrodu po rijeci Zrmanji do Obrovca vanredno je krasna, romantična i zanimljiva. Dolina izgleda kao da je utonula u more, pa je morska voda došla uz korito rijeke čak do iznad Obrovca, te više naliči na neki kanal. Zrmanja je tek toliko duboka i široka, da samo mali parobrodić može proći a zavija čas lijevo čas desno obilazeći brda, koja se kao kulise spuštaju do vode. Izgleda, kao da ovu dolinu nije rijeka izdubila, nego kao da prolazi kroz neku nepravilnu pukotinu u brdimu. Obje strane su vrlo strme ili sasvim okomite kao zidovi. Na svakom zavoju imaš pred sobom drugu panoramu, a po negdje su zavoji tako oštiri, da upravnik broda mora dobro paziti da ne udari brod u stijenu.

Kenjon rijeke Zrmanje ne vrijedi ni opisivati ni slikati, jer je sve to nije dovoljno da nam prestavi one čari koje putnik osjeća. Dodji pa gledaj svojim očima, ne ćeš se pokajati!

A tek Obrovac! To malo mjesto zabito medju brdima daleko od svjetske kulturne vreve, tako je krasno i romantično da treba svaki naš planinar da ga obide. Obrt i život u mjestu

vanredno je interesantan, osobito kad se u sajmovne dane skupe seljaci iz okoline u njihovom divnom šarenom odijelu. Tu je staložen neki kulturni i etnografski ostatak iz prastarih vremena. Sve to sliči na neku lijepu bajku: Ein Märchen aus uralten Zeiten!

Obrovac je za hrvatsku turistiku veoma važno mjesto. Kao polazna postaja za one, koji hoće da idu po južnom Velebitu, u Paklenicu, na Tulove Grede i na Crnopac, a kao odmorište za one, koji se vraćaju sa izleta umorni, gladni i žedni. Ja sam ovdje prvi put ostao pune dvije nedelje, i odavle počeo moje izlete na Velebit, koji mi je tako omilio, da sam deset godina po njemu pješačio i tražio motive za slikanje.

Svake godine u srpnju mjesecu po najžešćem suncu pješačio sam uzduž i popreko po Velebitu, većinom po ledjima i po rebrima njegovima. Ostao sam kadgod po pet dana gore u planini, noćivajući na podini ili u pastirskom stanu. Često sam potrošio proviant pak živio po dva tri dana o čobanskoj hrani. Po nekad su krumpir i luk bile najveće delikatese.

Potrošio sam više hiljada, namučio sam se hodeći po škrapama, kisnuo sam i zebao, pržio se na suncu i znojio, gladovao i žedjao, pa sam ipak svake godine najmanje 10–20 dana putovao po Velebitu. Trudio sam se, da ga svega predjem i da za uspomenu na moje putovanje što više lijepih slika sa Velebita ponesem, pa da načinim sebi album kakvog nitko nema! Prvih godina sam tražio motive po šumama i na pašnjacima po vrhovima, a poslije sam većinom slikao gole stijene! Uvijek sam žalio što sam na Velebitu samo turista i amater, a nisam pravi stručnjak da mogu rješavati geološke i botaničke probleme velebitske.

Prošao sam Velebit od Krasna do Zrmanje i prešao sam ga negdje dva tri put, pa još mi ni sada nije dosta. Još bi mogao po Velebitu godine pješačiti, pa da mi ne dosadi. Mnogo sam vidio i slikao od njegovih krasota i specialiteta, ali sam i vrlo mnogo previdio, promašio i propustio.

Ovaj članak napisao sam za turiste i amatere da kažem zašto je Velebit najljepša planina u Hrvatskoj, kakve krasote i divote možemo na Velebitu naći i gdje ima najljepših motiva za slikanje. Sa nekoliko slika pokušati ću da to sve razjasnim, u nadi da će drugi poslije mene bolje Velebit razumjeti i ljepše motive naći.

Prirodne krasote Velebita biti će nam tek onda jasne, kad nam pravi stručnjaci opišu geologiju i floru njegovu. Velebit je pak tako golem i tako pun krasnih motiva za slikanje, da jedan čovjek ne može sve proći, sve viditi, i sve slikati. Velebit ćemo poznati tek *viribus unitis!*

(Nastavit će se.)

Drugi prelaz preko Velebita u zimi.

Ivan Gojtan Nikolin.

Gospić.

kako veselo prođoše vojnici našeg domobranskog bataljuna dne 2. veljače o. g. o podne ispod moga balkona i odoše preko mosta Novčice prama sniježnom Velebitu. Činilo mi se, kao da me pitaju: Pa zar ove godine ne ćete s nama? A moje im srce još radostnije otkucavalo: A kako ne, junaci! Evo me odmah za Vama!

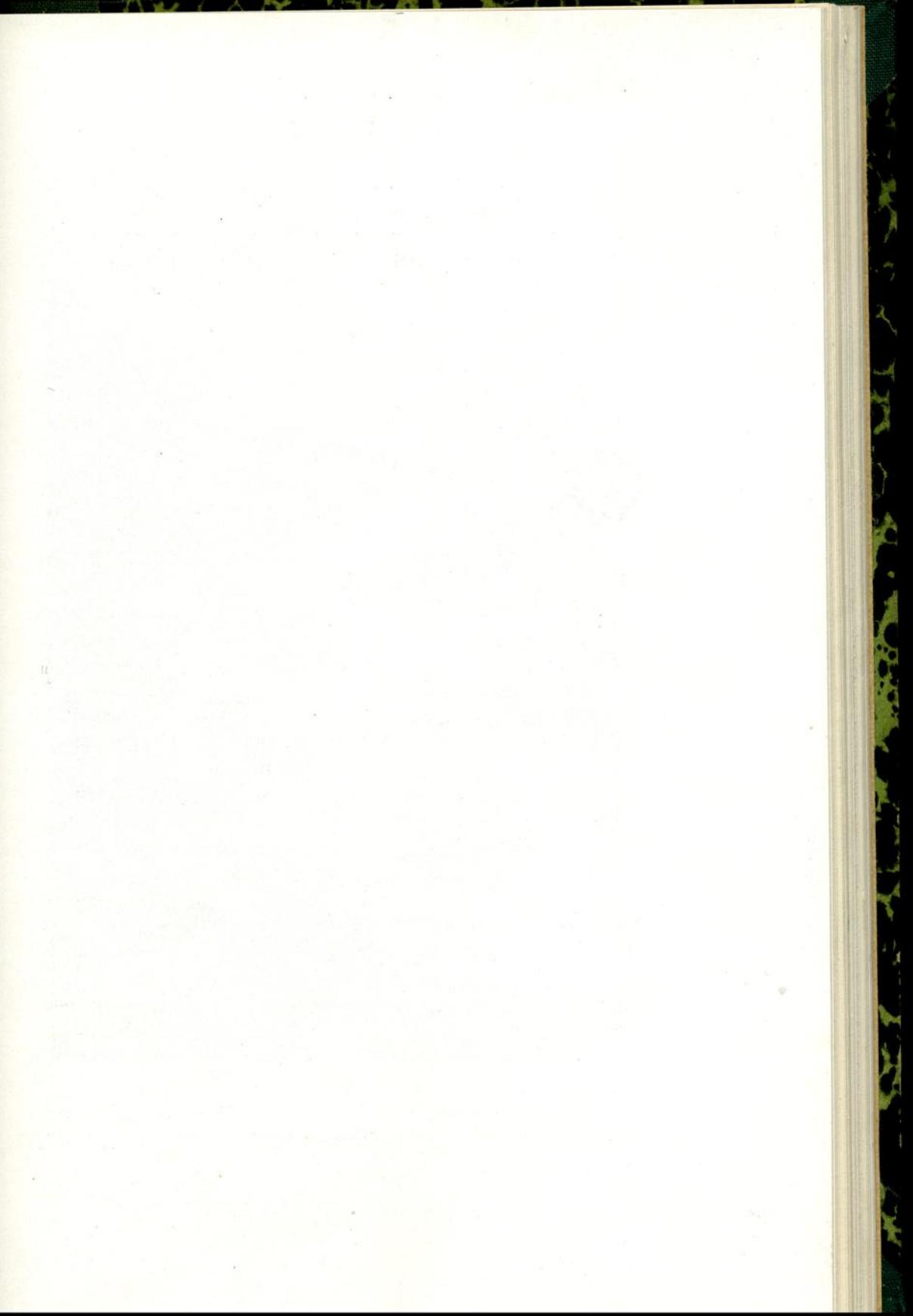
I oni odoše, njih 120 momaka sa 6 častnika* opterećeni ne samo svaki sa svojom potpunom opremom i Bog te pita sa koliko naboja, nego još i sa opskrbom od šest dana, prošavši u dvoredu među sniježnim zidinama do dva metra nabacanim s jedne i s druge strane ulica. Naši Gospičani, koji nisu kadri ni do Oštrelj** odsetati, čudili se i sumnjivo kimali glavama za svojom djećicom, bojeći se, da ih ne bi koje bez dno u Velebitu, snijegom zastrto, progutalo. Ali naši planinari poznati već sa lanjskog zimskog prelaza, a od ove godine i članovi naše gospičke podružnice, odoše zakićeni krpljama i planinskim motkama, odoše veselo . . . a za njim evo vuku mrtvačka nosila.

— Ah, dragi gospodine, to je zao znak! — uplašeno mi dobaci gospodja moga kućnog ljećnika. — Ne idite, bar Vi ne idite! Ne gubite glave, bit će nesreće! Vidite mrtvačka nosila za njima.

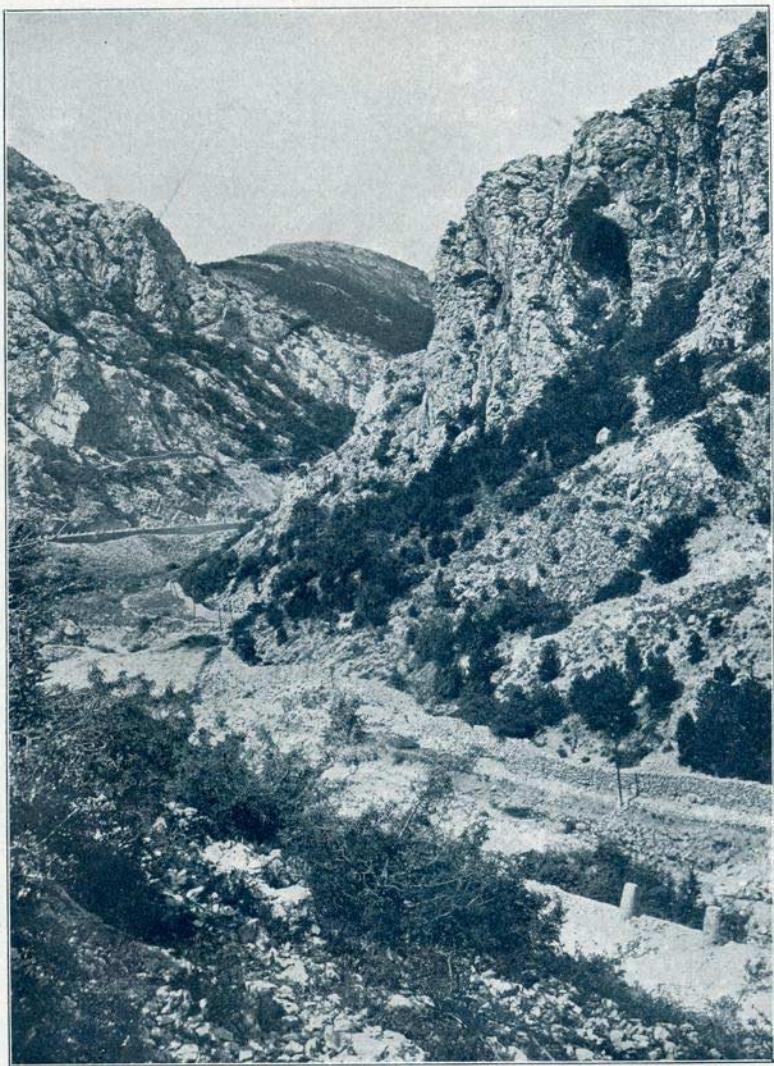
— Kakve nesreće! Ta zar ne vidite, da su nosila prazna? A to Vam je naprotiv znak, da ne će biti ni jednoga maroda, — nasmijem se i odletim u sobu da dovršim svoje poslove, pa da i ja odem za njima.

* Major Slavko Štancer, nadporučnici Ivan Murković i Eugen Nagyszegy, poručnici Andrija Bušić i Marko Helman, te zastavnik Bogdan Rajković.

** U blizini Gospića vrh od 798 m., na kom smo prošle godine podigli piramidu.

Trbušnjak 360 m.

Senjska Draga.

(Fotografirao J. Poljak.)

Sunce zimsko utočilo za Velebit. Studen počela štipati, a snijeg škripati. Zrak se stisnuo, ne da se udisavati. Bacim dva napunjena torbaka i svoga četrnaestgodišnjega sinčića Sergeja sa fotografskim aparatom u saone, pa tjeraj preko Ribnika u Počitelj do nadlugara Miloša Uzelca. Tamo nam je bio konak. Morali smo tako unaokolo, jer kraćim putem nije bilo moguće, nije bilo prtlje. Svuda snijeg najmanje 1 i $\frac{1}{2}$ metra dubok. Strašna zima. Jačao ju vjetar, koji nam ipak nije mnogo škodio, jer smo se zamotali kao bule, gledajući tek kroz automobilističke naočale. Samo sam toplojer prepustio sudbini. On je prikopčan na rukav bunde lepršao, da okuša i ustanovi zimu. Upravo u 12 sati o ponoći, uz — 29 Celzija stigosmo pred Uzelčevu kuću u Počitelj; malo seoce od 1548 duša, koje se kod Razbojne drage stislo uz Velebit. Uzelčeva kuća otvorena. Udjosmo. Sve spava na krevetima i na podu. Upalim električnu lampicu, bacim zraku svjetla gazdi u oči i on se probudi. Nije se nadoao, da će noću doći, pa i moj krevet zaposjeli. Nisam dao da se itko budi, već prostrem bunde na pod, pružimo se i slatko usnemo . . .

Planinka ustala već oko 5 sati jutrom, da nas otpremi toplo kafom i pršutom, a mi se digli tek poslije 6 sati. I onako se nije moglo nikamo. Mrak sve do 7 sati, a osim toga i magla. Toplojer pokazuje — 22 Celsija.

— Hoćemo li se smrznuti, — zapita major smiješeći se, kad smo izašli iz niske ali vrlo tople Uzelčeve kuće, koja стојi usred polja, i pošli uzanom prtinom preko kote 574 m. do kuća Pavlicâ Drličâ, gdje su drugi konačili.

— „Nebojte se, gospodo. Bit će toplo. Ždrak već puca. Bit će lijep dan!“ — odvrati naš vodič nadlugar Uzelac, ogledavajući se na istok. I zbilja zrak je već počeo pucati, a toplij su mlazovi već doticali naše zimom obrijane obaze. Bilo je već — 19 celsija.

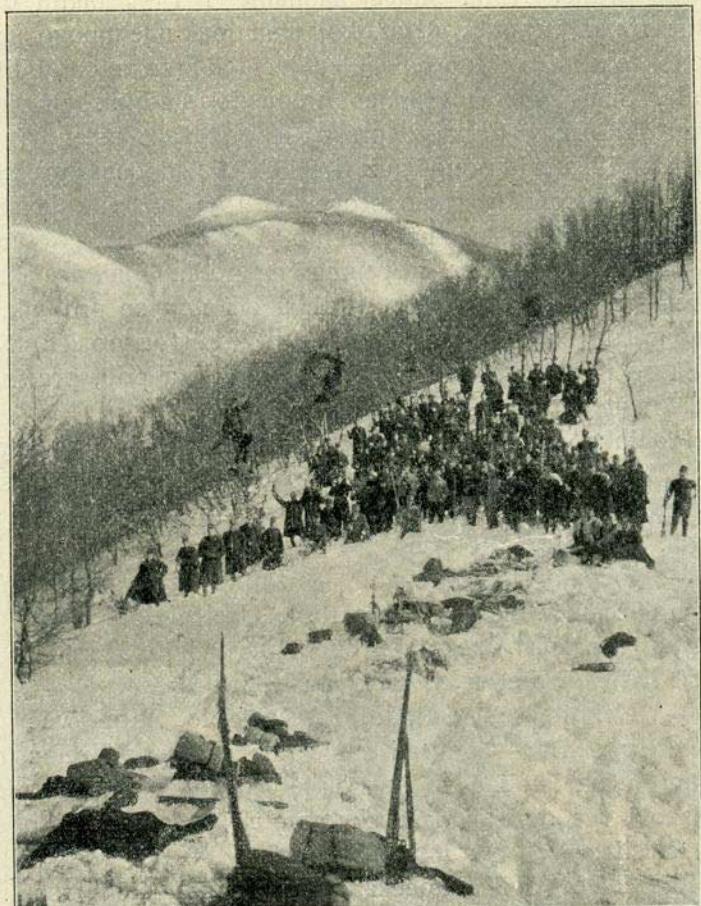
Kod kuće Pavlica dočekala nas sva momčad i ostali časnici spremni za put, i mi svi zajedno krenuli u $7\frac{1}{2}$ sati na Velebit uz — 18 celsija.

Moju robu, hranu, fotografski aparat i kantu s crvenom bojom nosili su moji vjerni seljaci Iso Vitas i Ćiro Njegovan iz Počitelja. Tu im мало olakšalo. Na zapovjed majora Štančera preuzeo je kantu s bojom jedan razvodnik, koji je imao, da po mom nalogu bojadiše na drvetu ili kamenu oznake puta

Taj razvodnik nije nosio ni puške ni tereta, kao drugi, već samo torbu „prve pomoći“.

Prtinom smo prešli drveni mostić preko Počiteljice i obišli lijevo Drenove glavice. Iza kuće Mele Pavlice, koji se od svojih

Počiteljski vrh (1551 m.)

Sl. 1. Odmor na Selištu.

(Fotografirao Dr. I. Gojtan).

zadrugara odijelio i odselio u goru, — ostavila nas prtina i morali smo gaziti snijeg uz brijež pojedince. Snijeg prhak, propadaš do koljena, noge izvlačiš i opet propadaš. Krplje ne pomazu, već odmažu. Snijeg se zasipava i sa sniježnim teretom

moraš noge da izvlačiš, zato krplje nitko ne će. Sto trideset ljudi prodje, a ja posljednji osta ipak bez prtine, jer se snijeg za nogom zasipava i pred menom kao da nije prošao no samo jedan čovjek.

Jelovac vrh (1602 m.)

Sl. 2. Pucanje na Jelovačkoj kosi.

(Fotografirao Dr. I. Gojtan.)

Sunce se već od Medka pojavilo kao neizribana bakrena ploča, a nad našim glavama kroz mliječnu maglu počeli su provirivati tek najviši obrisi Počiteljskog vrha i Visočice.

Tuda smo se uspeli na prvi vršić Stubalj, a onda preko Zubčića poljane, Vršinica (nekoliko kosa), ostavivši Paležno

brdo s desna, podosmo napokon oko 8 i $\frac{3}{4}$ sati u Počiteljsku dulibu na Vodicu, ljekoviti izvor vode od 5° celsija. Od Stublja pa do Dulibe popuštala zima od — 15 do — 4 celsija, a u Dublibiju je stjerao hladni povjetarac opet na — 11 celsija.

Od Vodice vodi desno kraći put preko Čitluka u Gospić, ali tuda nismo mogli, jer prtine nije bilo izvan Gospica ma ni pedlja.

Na vodici napunisemo čuture, pa onda odmah lijevo dalje kroz bukovu šumu, ukrašenu gdjekojim borom ili jelom, po još dubljem i sipkijem snijegu desno uz brijeđ Stazom do Jame Paripovače. Krasno li se tuda razlijegao zvuk trublje našega Vidačića, koji je imao toliko duševne i tjelesne snage, da uz brijeđ trubi korak dobar komad sniježnoga putovanja.

Ja i razvodnik zaostali, označujući bojom put po drveću. — Zabilježi ovu, govorim mu, ali ovaj već haje i ne haje, prolazi mimo nje. Oznojio se i problijedio možda jače no paripče, koje se negdje strovalilo u Paripovaču, otkud joj i ostade ime.

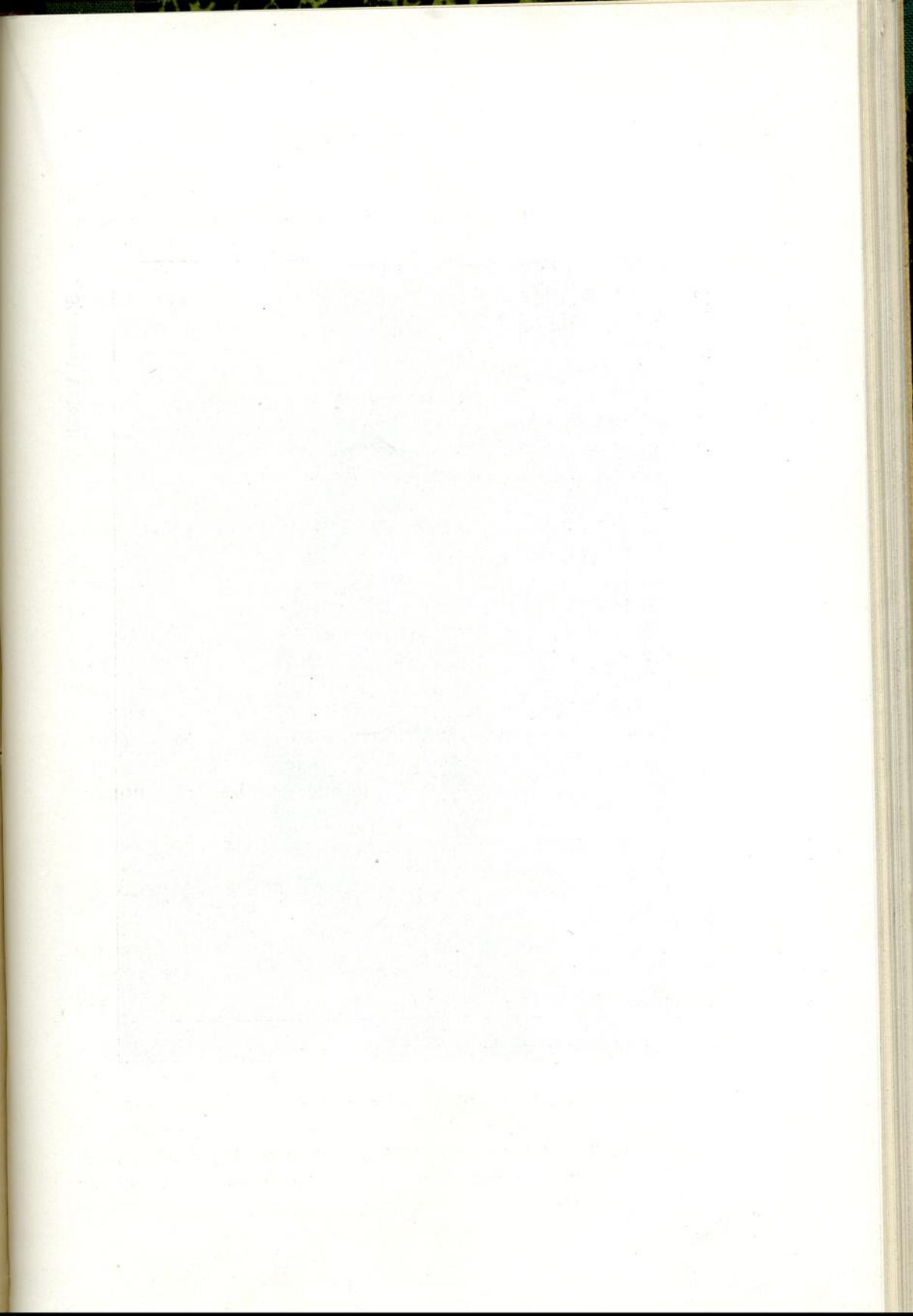
— Eto vama kante vaše. Ja sam zamjenik liječnika i po propisu moram za četom, da pružim pomoć, ako kome ustreba.

— E dragi ne ide to tako. Što si se prihvatio kante, kad si znao, da si liječnik. To si trebao majoru reći, a ne meni. No sad budi liječnik. Pruži meni prvu pomoć, pa nosi kantu dalje, a kad ih stignemo, izmjenit ću te.

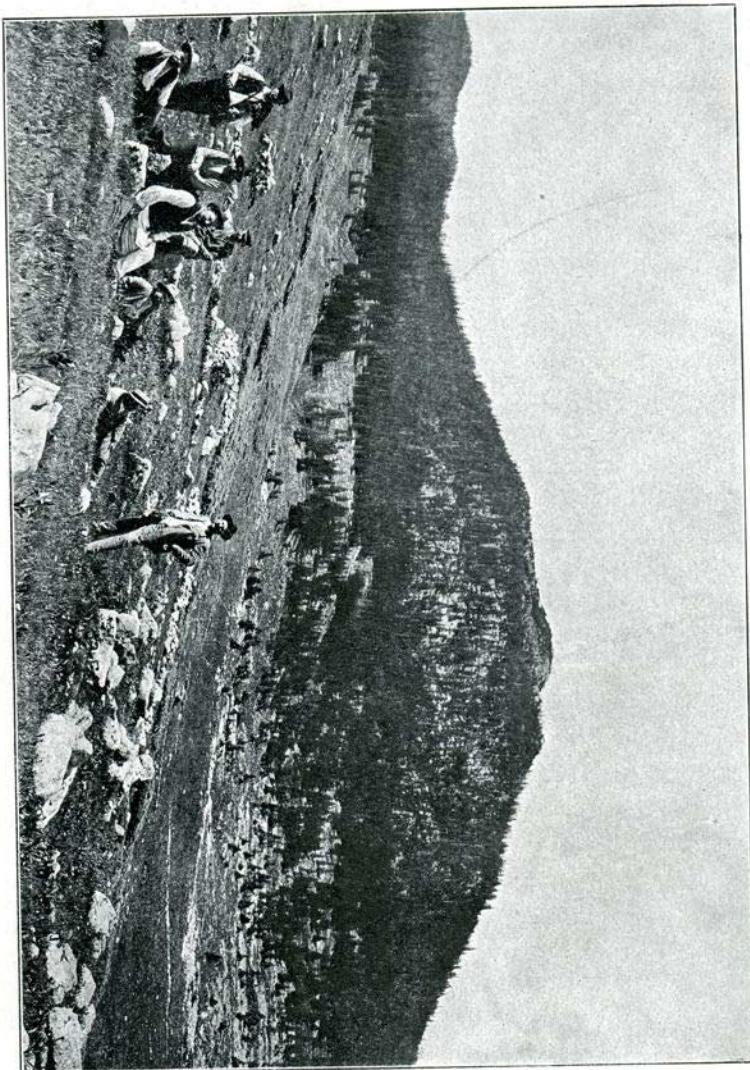
Ali moj razvodnik ne će, pa ne će, uzbunio se, prijeti se i hoće kantu o hrid, snijeg, što li ...

— Čuješ momče, ja sam mislio, da ću tu ipak vuka sresti, pa sam za nj, vidiš, spremio lijeka. Ako ne uzmeš kante ne ćeš se na vrh popeti. Hvataj kantu, pa maži, kad ti kažem, inače ...

I razvodnik dalje kantu nosio i mazao, a kad smo stigli četu, koja je uhvatila mali odmor, zamolio sam majora, da mi dade drugoga momka, jer da je ovaj boležljiv. Međutim major je pogodio bolest, pa mu se zaprijetio kaznom, što se „ožderao“ ali mu ipak dodijelio pomoćnika. Poslije su mi kazali, da su neki momci konačili u kući, gdje su se slavile zaruke, pa nije ni čudo, što je razvodniku alkohol istjerao na čelo leden znoj. Od sramote ga ipak ostavlja muka, pa je poslije, kad sam mu protumačio od kakvoga je velikog domaćaja njegov posao, s veseljem bilježio oznake puta sve do Velikih jelovačkih vrata, dok je trajalo boje.

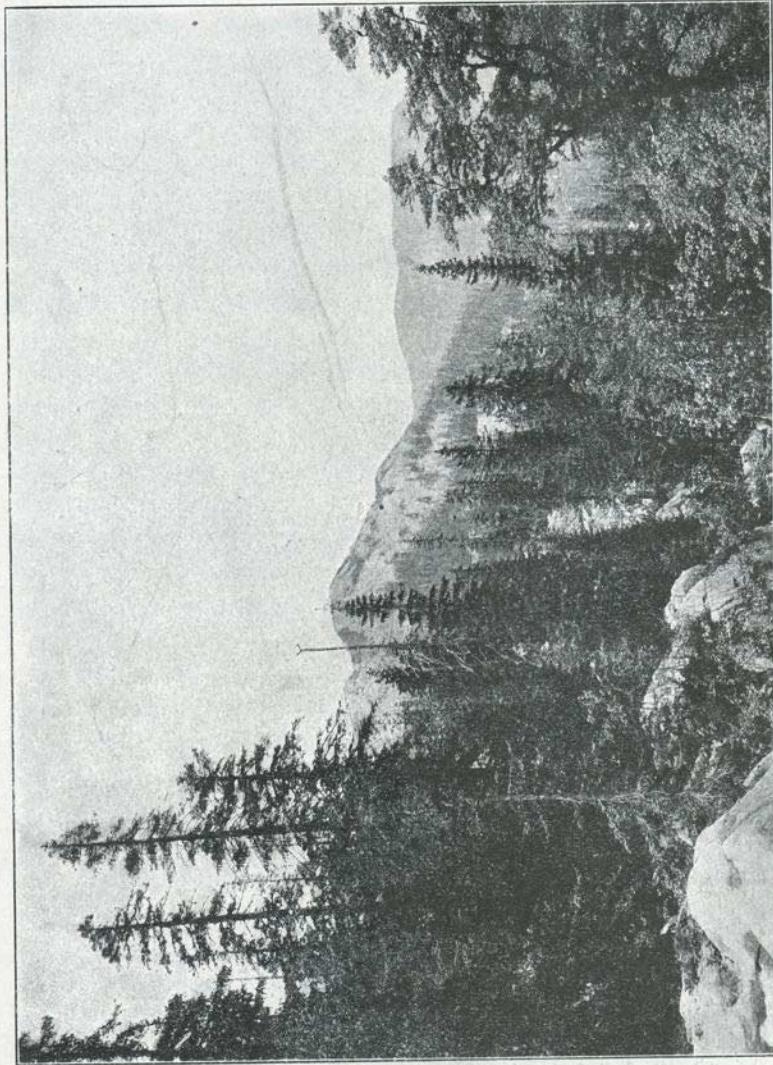
Sjeverni Velebit.

Dr. Simonović 1905.

Mali Rajinac.

Sjeverni Velebit.

Dr. Simonović 1905.

Lubenska vrata.

2027 57.0

Oko $9\frac{1}{2}$ sati na odmarilištu puče zrak, i toplina od — $2\frac{1}{2}$ Celsija zastruji. Upravo i $2\frac{1}{2}$ metra duboki snijeg izmjerismo pod nogama, a nad Ličkim poljem ugledasmo još sveudilj gustu maglu, iz koje se pomaljahu konture vrhova Vrebačke gore s one strane polja.

Iza Paripovače predjosmo jedno veliko sljeme i dođosmo na Jankov dolac. Nad Jankovim dôcem vodi desno ispod vrha od 1274 m put na Visočicu 1619 m, a mi podosmo lijevo uz Pjesak i kraj vrha od 1424 m stigosmo na Rudinu podno Male Visočice 1597 m u $10\frac{3}{4}$ sata prije podne.

Strašno je bilo i pogledati ovaj goli sada bijeli i prestrmi brije „Pjesak“, uz koji smo se mogli samo po serpentinama uspeti,

Ja sam često zapao u snijeg, pošto se pod mojom težinom — a bio sam teži od svih, — odvaljivao snijeg i ja u nj pro-padao do pojasa. Hvala poručniku Bušiću, koji mi je pomogao, da ne zaostanem. A kad sam se dočepao Rudine, trubljač Miro zasvirao, a pjesma „Oj ti viho Velebita“ od 130 grla jeknula od Počiteljskog vrha do Male Visočice. Sve klikće od milinja. Sve zdravo i veselo... Dolje vidiš Liku prekritu maglenim velom i studeni sapetu, a odozgo i oko nas zasjalo žarko sunce i podiglo živu na + 15 Celsija.

Odavle se popesmo preko male kose na Selište. Tu udarismo tabor. Od 12 do $1\frac{1}{2}$ sata o podne toplomjer kazuje + 18 do + 24 Celsija. U pô dana u daljini od 4 kilometara zračnoga pravca 46 stupnjeva razlike! Božanstveno! Tišina. Svježina. Sunce. Ljeto. Davos! Još više no Davos! Pred nama beskrajno more... Prekrasno... Tek ozdo hлади duboki snijeg, na koji smo prostri gunjeve, posjedali i prostri našu obilnu zairu. Bilo je tu svakovrsnoga mesa, slanine, bijela i crvena luka, iz termosa toploga čaja i gulaša, kojim smo jednoga slabijeg momka okrijepili, pa različnih kolača, vina, crne kafe i malinova sok, za koji su se ponajviše otimali. Godio im je bolje od najboljega vina.

Prije odlaska u $1\frac{1}{2}$ sata po objedu fotografirao sam naše logorište i od radosti vesele momke, kojih eno ča i na drveću. (Sl. 1.) U pozadini njihovoj vidi se Počiteljski vrh 1551 m, a ovamo desno — eno na drugoj slici — vrh Jelovca 1602 m, pod kojim satnija sa Jelovačke kose puca na užasne Gričine, s lijeva vezane sa Kozjakom 1522 m. (Sl. 2.) Sunce tu mora

da je vrlo jako, dok je na vršcima nestalo snijega, koji je gdje gdje bio dužok do 5 metara.

Sa Jelovačke kose otišli smo u 2 sata po podne vrlo lako u dolinu Jelovac, jer je snijeg bio čvršći, te nam je bilo ugodnije i laglje hodati. Iz doline smo pošli jelovačkim putem desno, pa iza Kozjačkih gričina preko dvije kose i dôca kraj ogromnog kamena, koji usred dôca sjedi na tri kameničića kao na tronošku. Čudo Božje! Na tom smo kamenu ovjekovječili naš gospički bataljun i našu podružnicu sa „P. H. P. D. 3./II. 1914.“ Zatim predjosmo i opet ošumljeni kosu i kosu Mirila, a iza nje smo prošli tik uz jamu Sniježnicu ili Bezdanjaču, prozvanu tako, jer joj ljudi dna nisu upazili, i dođosmo do Malih Jelovačkih vrata, koja se čini kao otvor u porušenim zidinama. U 4 sata po podne prešli smo preko Dražice na Preslo, iza kojega su odmah duboka, uzana i klisurasta Velika jelovačka vrata. Dovle je bilo i opet mnogo snijega i patnje. Zatim smo se kroz ova velika klisurasta i strma vrata spustili u Čabušu, gdje se ljeti nalaze dalmatinski vrtovi. Odavle bilo napuhana snijega u škrapama i dočićima, a inače nas na izmjence pratila susnježica, kopno, grič, blato i voda... Sa Čabuše dođosmo oko $4\frac{3}{4}$ sata po podne u Medeno, gdje nas je nadlugar Uzelac ostavio i dao nam drugoga vodiča. Desno je od nas Žeželjev, a lijevo u dubokom docu Njegovanov stan, gdje je nadlugar ostao.

Medeno je duboka dolina, nad kojom se istočno uzdiže Golić 1392 m, zapadno Bobika 1294 m, a njoj s desna Vilinji vrh 1443 m. Pod gornjom liticom Bobike probilo vrelo Bobika, koje nikad ne presahne, a narod ga broji u najbolja velebitska vrela. Inače je dolac pust, a ipak ga narod prozvao medenim docem. A zašto? Jer tu raste trava kadulja, sa koje pčele nose pelud i grade vrlo fini med.

Zatim jedva predosmo oleđenu kosu od Sjenokosa i dođosmo na veliko sleđeno polje, Sjenokos, gdje ljeti Dalmatinici stanuju. Sa kose Sjenokos i opet je prekrasan vidik na more, porubljeno zažarenim zlatom zapadajućega sunca.

Momci odmaknuli, a ja sa svoja dva pratioca Isom i Ćirom zaostao na toj kosi. Mislio sam, da će ih ipak dostići. Pred nama sve sama siva golet sve tamo do mora. Ne raspoznaješ uvale od kôsâ, već ti se sve čini u sutonu kao razvaline starodrevnoga grada, iz kojih kamene ploče i šiljaste gričine strše kao posijana troupe i kosti pretpotprih nemanji. Strašno!

Noć se hvata, a teška misao me podilazi, hoću li i ja moći to kamenje da pregazim. Nema puta, ni nogostupa. Skačem s kamenja na kamen kao koza. I uvjek pomišljam, da će se u skoku na kamenu okliznuti i stropoštati u koju škrapu. Tako sam pregazio Gazića kosu i spustio se u dolac Reljinovac, gdje sam prvi put susreo žive ljudе.

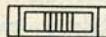
Moji pratioci, a ni ja neznamo puta, a momci s onim vodičem odmakli i u gričinama nestali. Tu sam sjeo da se ododmorim. Očutim, noge mokre, a opanci se proderali na oštrome griču i noge do krvi. Studen me poli, a smrt me preskoči. Preobučem se brzo u suho, uzmem jednoga vodiča i štapinu, pa dalje nuz veliku Ljubotićku stranu sred Ljubotića k moru u Kruščicu-Tribanj. Upravo isto tako strašan put na bezpuću s kamena na kamen sve do kraja Ljubotića, a odavle tek jedno $\frac{1}{2}$ sata po popravljenom puteljku do mora. Moj mi vodič Luka Gazić reče, da su taj puteljak samo do groblja sagradili, jer inače ne bi mogao ni popa do pokojnikâ, koje su sa svih tih gričina snašali u groblje. Sad mi pade na um, da sam u onim gričinama dovle vidjevalo po 5 do 7 stuba ljudskom rukom isklesanih i ograđenih, te zapitam vodiča, zašto su te stube tamo građene, a on mi reče, da su to „Mirila“. To je mjesto, na kojem počivaju noseći mrtvaca u groblje. Poslije na tom mjestu isklešu toliko stuba, koliko je mrtvac bio dug i kad god tuda prolaze, skinu kapu, pokleknu, pomole se Bogu za pokojnika, a i okite ih cvijećem, već kakvo je doba godine: ružom, ružmarinom, a i kitom četinja jelove grane. To je mjesto groba, jer je groblje zatvoreno i pohađa se samo onda, kad koga po-kapaju. Drukčije ne može ni biti u tim gričinama. Kako tužno žive, tako i umiru. Žive s blagom i od blaga, a umiru u tom griču zaboravljeni, jer mladež uvelike odlazi trbuhom za kruhom.

Momci stigoše oko 8 sati na more u Tribanj, a ja sa svojim vjernim pratiocima oko 10 sati noću. Toplomjer je kazivao + 7 Celsija. Oko 11 sati noću odploviše svi u 3 bracere, jedna za drugom razapevši jedra, ali ipak bez jedrenja u Ražance, kamo stigoše u 2 sata u jutro dne 4. veljače o. g. Iz Ražanaca podoše dalje oko $\frac{1}{3}$ pješke i stigoše u Bokanjac u 6 sati jutrom. Tu su se odmarali 2 sata, a kad se obrijali, ošišali, očistili, umili i nahranili odoše dalje u Zadar, kamo stigoše u 9 sati 20 minuta jutrom. Napor i ustrajnost nečuvena, a o umoru ni govora. Pjesma zbora Murkovićeve satnije odjekivala je u

zadarskim vojarnama: „Oj ti vi lo Velebita“, „S velebita klik se ori“, „Junak sam iz Like“ i „Bježte s puta mali Talijani, evo idu na vas sad Ličani“.

Sutradan oko 10 sati krenuše iz Zadra preko Polešnika u Vinjerac pješke, a ja kolima u Obrovac. Revni oružnici htjedeše me zatvoriti, kad me opaziše, da fotografiram obrovačku kulu, ali me iz nemile situacije spasio prijatelj paroh Urukalo, potvrdivši moj identitet. Sutradan smo se svi sastali u Vinjercu, a iz Vinjerca krenuli smo parobrodom u Karlobag, odkuda je momčad isti dan u 12 sati o podne krenuli pješke i oko 10 sati u noći stigla u Gospic.

Tako je svršio i naš drugi zimski prelaz preko Velebita sretno, bez da se ikomu što dogodilo, nego sve zdravo i veselo prispjelo u Gospic.

Na Triglavu po snijegu.

D. Paulić.

Zagreb.

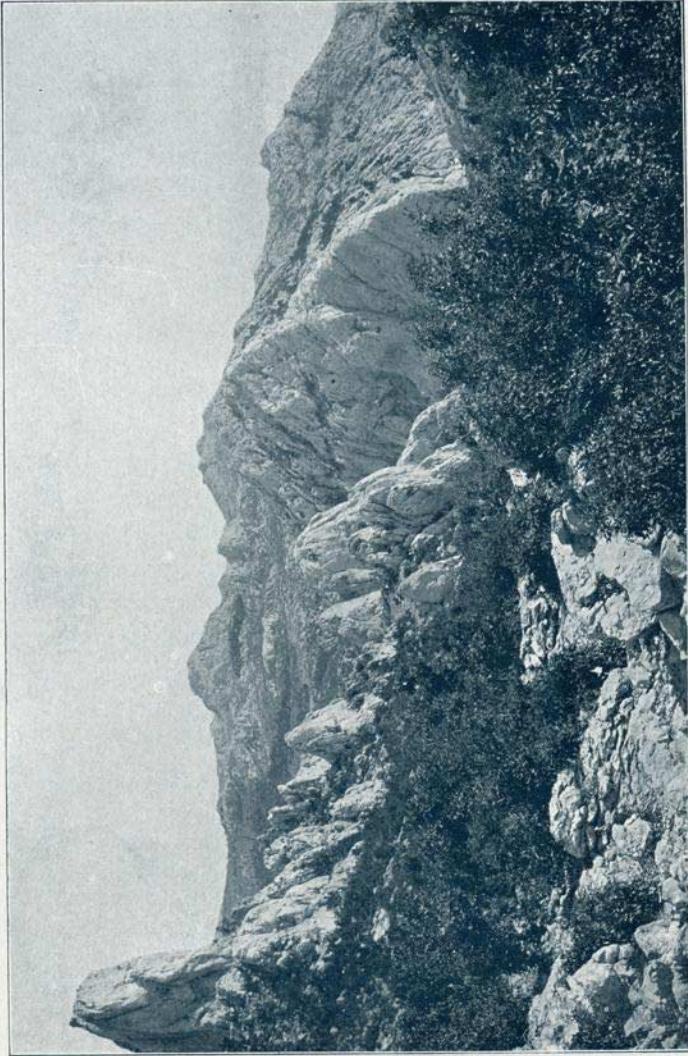
(Nastavak).

Našli smo doduše pol boce vina, ali su u njem plivali komadići leda. No kuhaškom vještinom druga S. je gorko vino ipak dobilo probavljeni tek. Peć se je već dobro zacrvenila šireći oko sebe ugodnu toplinu, dovukli smo do nje stolce i stali na njih, pokriveni samo gunjevima, jer nam se sve ostalo odijelo moralo sušiti. Morali smo čudno izgledati u tim kostimima, držeći čaše u ruci i dršćući u nogama. Na stolovima smo si uredili ležišta i natrpali na sebe sve gunjeve, što ih je u kući bilo.

No sve uzalud! Premda je željezna ploha peći bila sva zažarena, nije mogla da trajno uzdrži toplu sobu. U susjednoj blagovaoni je toplomjer pokazivao 4 stupnja. Skočili smo svaki čas drugi van, da pogledamo vrijeme. Ali bilo je beznadno, magla i sama magla. Oštri sjevernjak nam je donosio uvijek nove sniježne mećave. Legosmo oko 8 sati, ali o snu ni govora. Vani bura huči, cijela se kuća trese i škripi, a na žicama kao na lutnji vjetar nam je igrao svoju divlju gorsku pjesmu. Te zvukove ne će nikada zaboraviti, još i sada, ako slične čujem, jeza me spopada. Teško je bilo udisati hladan i čist zrak. Svi

Strogir 791 m.

Glanic 759 m.

Pogled na Veliku goru iznad Jablanca.

(Fotografirao J. Poljak.)

smo ušutili. Ni moja harmonika, taj vjerni drug, koji me je uvijek veselo pratio kod mojih samotnih izleta, nije nas ovaj put mogla razveseliti. I njeni su glasovi bili danas čudni i tužni. Prema situaciji, kako nam je drug K. razložio, morali smo biti spremni, da ostanemo u kući, ako bura ne popusti, i počekamo na bolje vrijeme. Jer po takvoj mećavi bilo bi ludo izvrgavati se pogibli. Ne bi bilo ni najgore ostati zatočen u kući, ali brige, što bi snašle naše radi nas, a i druge dužnosti nalagale su nam, da se pošto poto vratimo. Ta i onako s provijantom što smo ga našli, ne bi ni 2 dana izzdržali. Došlo je jutro, budilica nam je navijestila 6. sat. Puno se baš nismo ugrijali, ali nam je ipak bilo teško rastati se od naših kukuljica. Odijela su već bila suha, ako i hladna, ali zato su cipele tvrde kao drvo. Morali smo ih masirati, mazati i gladiti, da bar donekle omekšaju. RASHODAVŠI SE POMALO KOD POSPREMANJA, NAVIKLI SMO SE OPET I TO ME. PROVIJANTA NIJE BAŠ OSTALO NIŠTA; SKUHALI SMO VIŠE OD LITRE CRNE KAVE, I TO NAM JE BILA HRANA ZA CIJELI DAN DO MOJSTRANE. A VRIJEME ISTO KAO JUČER, TEK ŠTO JE SJEVER MALO POPUSTIO. KUĆA JE VRLO DIVLJE IZGLEDLA. DO PROZORA JE ZASUTA SNIJEGOM, NA ŽICE, KOJE SU JE DRŽALE PROTIV BURE, OBJESILI SU SE DUGI PLAŠTEVI NA PUHANOG SNIJEGA. A VJETAR, IGRAJUĆI SE NJIME, NAČINIO IZ NJEGA NAJFANTASTIČNIJE SLIKE, ŠTO IH JE IGDA ČOVJEKOVО OKO MOGLO VIDJETI. ZAPUH SE REDA SA ZAPUHOM, KAO DA SE MORE U DIVLJOJ BURI SLEDENILO; SVE JE UKOČENO I SMRZNUTO. TEŠKA SMO SE SRCA RASTALI S KUĆOM, KOJA NAM JE PRUŽILA IPAK DOBRO ZAKLONIŠTE. HODALI SMO I LAGANIJE, SNIJEG SE SMRZNUL, A MI SMO SPOJILI SVA TRI UŽETA U JEDNO I STALI SE POLAGANO NIZBRDO VRAČATI.

(Nastavit će se.)

U okolici samoborskog.

Fran Šuklje.

(Nastavak).

Zagreb.

Lampova draga prava je krška ponikva, koja na svojem donjem kraju ima zatrpani ponor, u koji se sljevaju meteorne vode i one od otopljenog snijega. Udaljena je od Samobora jednu uru i pol, a leži 400 m. visoko. Tko teži, da se jedno po podne ugodno pozabavi bilo sam, bilo u društvu, neka potraži lijepi ovaj kutić u gori samoborskog. Lampova je draga stvorena, da

u naručaju njenom umorni izletnik okrijepi svoju snagu. Duboki mir vlada po čitavoj uvali kao što je i duboki hlad, što ga čine krošnje kao svijeća uspravnih i visokih bukava. Do Lampove drage može se iz Samobora najkraćim putem kroz Rudarsku dragu. Uz Praunspergerov mlin sadre utiče u Gradnu potočić, prozvan od pučanstva „Bijelim potokom“. Ime su mu dale bijele vapnene i dolomitične stijene, preko kojih se ovaj potočić u malenim slapovima žuri, da se čim prije izgubi u bistroj Gradni. Od glavne ceste uz sam potočić odvajaju se dva puta. Jedan strm na zapad odveo bi nas prema Gregurić-brijegu, dok drugi s manjim usponom kreće jugo-zapadno najprije u smjeru glavne ceste, a onda odaljujući se sve više od nje. Taj put vodi na „Rudarske Palačnike“ a spustit ćemo se i mi na nj silazeći s „Lampove drage“. U visini od 200 m. odvaja se od ovog puta staza, koja se strmo diže do vrha brdašca, iza kojeg se je uvalila naša draga.

Pošto je već minulo $\frac{1}{2}$ 11 ura s osobitim obzirom na naše drage pratile, odlučismo, da u ovoj prirodnoj koljevcu na suhom lišću priredimo ugodni dejeneur i istovarimo svoju zairu. Dok smo punili svoje utrobe i uživali u lijepoj božjoj prirodi, trgne nas iz našeg mira lagani šušanj iza naših leđa na obronku uvale. Okrenusmo se i kliknusmo od dragosti. Dvije mlade srne, došle su, da konstatuju, tko se je usudio, da pomuti njihov mir i da im smeta običajnu jutarnju šetnju. A možda su došle i na ljubavni domjenak? Na naš krik nesto ih časom.

Iza odmora spustili smo se prije spomenutom strmom stazom do puta, što vodi na Palačnike. Put taj vodi iz Rudarske drage gotovo neprestance na rubu obronka sve do podnožja Velikoga Črnca. Uz put može izletnik na lijevoj obali Rudarske Gradne promotriti špilju zvanu „Vilinska jama“. Špilja je malena, te se u nju može uvući jedva jedan čovjek. Svod i stijene obavite su sigom. Postanak ove špilje po svoj je prilici u vezi s Lampovom dragom i ponorom, što na podnožju njenom guta vodu. Za pol sata uvijek po hladovini dolazimo do vino-grada. Osobito u jeseni za vrijemo berbe oživi čitav ovaj kraj veselom pjesmom i hihotom. A tmurni veliki Črnc sve to promatra i čuva mnogu i mnogu veselu i ugodnu dogodovštinu mlađenačkih srdaca. Podnožje Črnca puno je bistrih izvora, što je posljedica njegove geološke grade. Skupinu Črnca, koji je ime dobio od tamno-smeđih kami, koji mu trup sastavljuju,

sačinjava Mali Črnc, Veliki Crnec i Gvozd. Dok Gvozd i Mali Črnc u geološkom smislu pripadaju tvorbi triadičkoj, dotle je „Veliki Črnc“ (608 m.) izgraden od tvorevina kameno-ugljene formacije, koje je geološko uđo najstarije u gori samoborskoj. Črnc je pun šikare, a uspon je na njeg lagan. U „Zemljopisu Hrvatske“ spominje se, da je pun zmija i da je „pravo zmijište“ — ali držim, da je to mišljenje u velike pretjerano.

S Velikog Črnca ide put na istok do križa, a odavle nas vodi do sela Braslovja, odakle smo za $\frac{1}{4}$ sata u Rudama.

Bila su dva sata iza podne, kad smo izmoreni od sunčane žege, koja nas je pratila na Črnc i s njega došli do ugodne gostionice u Rudama, gdje će svaki izletnik u svako doba biti lijepom podvorbom ugodno iznenaden. U hladovini voćaka, na zelenoj travi, a uz žuborenje Gradne odmarali smo se, dok sunce nije ostavilo „Rudarsku dragu“. Pred sumračjem je „Rudarska draga“ najčarobnija.

Sveži i odmoreni vratili smo se svojim kućama. Moji prijatelji bijahu zadovoljni sa mnom. Tek su gospode žalile, što su im kitice ciklama od sunčanog žara tako brzo uvenule. Mi smo im obećali druge, no čini mi se, da obećanje nijesmo održali.

(Nastavit će se).

NAŠE SLIKE.

Sl. 1. **Senjska Draga.** Duboko u traipnu Senjskoga bila uvalila se smjerom sjeverozapad-jugoistok zanimiva Senjska Draga. Zanimiva je za turistu kao i za stručnjaka, bilo koje prirodne grane, jer se u njoj nalazi neki osobiti prijelaz koliko faune toliko i flore između oblika primorskih i onih kontinentalnih. Sa geološkog gledišta zanimiva je radi svoga postanka, kao i radi nekih drugih morfoloških pojava. Planinar, prolazeći ljeti osobito će uživati cestom iz Senja kroz dragu na Vratnik. Iz početka doduše ne nalazi ništa, doli strmih i silno rastrganih jurskih stijena, a tek od Sv. Križa biva Senjska Draga pitomija, obrasla lijepom što bukovom što hrastovom šumom, a nekoji vrhovi, kao Borove puni su lijepo borove šume. Gornji dio Drage u opće nema karakter krša, pa da nije okolnih golih vrhova, Veljuna, Orlova gnijezda, Biace, Ostrova, Borove ne bi ni pomisljali da smo u kršu. Triadičke tvorevine razlogom su pitomosti njene, jer u njima ima vode, tog jednog od glavnih faktora života ljudskog a i bilinskog. Naša slika predočuje nam dio Senjske Drage između 3 i 4 kilometra sa vrhom Trbušnjakom u pozadini. Kroz cijelu Dragu vodi prekrasna do 13 km. duga cesta iz Senja na Vratnik, spajajući tako Primorje sa Likom.

—ak.

Sl. 2. Mali Rajinac i okolina mu najljepši su dio sjeverna Velebita. U veselom društvu: tri profesora gospičke gimnazije, nadšumar sa lugarom, jedan apotekar, ja i moj neumorni suputnik Ilija Šarinić (sa šest nosača kojih nema na slici) krenusmo zorom iz Krasna uz brdo i kad izađosmo iz šume na visoravan Jezera 1400 m nad morem, nemogosmo se dosta nagledati krasote velebitskog visgorja. Pred nama je stajao majestetično Mali Rajinac najviši vrh sjevernog Velebita, okićen jelovinom sve do plješivog tjemena. Izmedju nas i Rajinca je divna koritasta visoravan, pravi alpinski pašnjak pun bujnog zelenila i šarenoga cvijeća, kao da je proljeće. Dole u koritu stoji još pusta pastirska koliba od koje se na lijevo uz brdo razširila Genista radiata (jedna lepirnjača) te čini gust busen kao neki sivozeleni čilim, koji se i na slici lijepo vidi. Od gorskog cvijeća, koje bi naše planinarke rado brale, spominjem ovde divnu žutu jagliku, jednu vrst zelene čemerike i narančasti zlatan koje mi je kasnije g. prof. Dr. Degen opredijelio kao: *Trollius europaeus*, *Veratum Lobelianum*, i *Lilium Jankae*.

Sl. 3. Lubenska vrata se nalaze Rajincu na jugu uru i pol hoda. Staza vodi preko Jezera na sedlo pa niz brdo, dalje kroz prašumu Lomske dulibe i onda uz brdo kroz hladovinu prastarih jela na sedlo između Vratarskog i Hajdučkog kuka 1474 m. nao morem. Tu na sedlu u vradi desno od staze ima mala uzvisina od golih škrpastih stijena Odatle je izgled na jug prema Kozjaku neopisano krasan, a na sjever prema Rajincu još ljepši. Mrtva slika i ako je dosta dobra jedva nas iz daleka podsjeća na divote, koje smo tu uživali. Pred nama je šuma od visokih vitih jela, među koje se pomješale stare bukve i po gdjekoji javor. U pozadini se vidi južna strana Rajinca u polumagli. Cudno mi je bilo da je ova prisojna strana većma gola nego osojna, sigurno zato što za jelu nema dosta vlage u prisoju, a bukva i javor više ne rastu u toj visini.

— Simonović.

Sl. 4. Na jugo-istoku Jablanca u visini od 700 m uzdižu se vrletne stijene starca Velebita stvarajući u donjo-krednom vapnencima vrlo bizarse i osebujne oblike. U tom se osobito ističe Dundović kosa i Velika gora. Naša slika prikazuje nam dio Velebita gdje se te dvije gorske kose sastaju, baš ispod velebnog Strogira na t. zv. Turском putu što vodi iz Jablanca na Alan. Silno rastrgano i strašno kameno stijenje u najraznolicijim oblicima nanizalo se poput kakovih ogromnih razvalina. Tu vidimo na lijevoj strani grdosiju Strogira, ogljenu golu do 40 m. visoku stijenu od kojega se prema jugu pruža Velika gora sa vrhovima Glanić, Jasenje, i Osićine. A posve u pozadini desno vidimo komadić našega plavetnoga mora iznad kojega se diže u obliku magle otok Pag. Pogled s ovoga mjesta upravo je prekrasan, a u bezbroju onih krških forma nalazi amater upravo sjajan materijal za svoju kameru. Do Strogira se dođe iz Jablanca popriječnim putem za 2 sata lagana hoda, a odavle za $\frac{3}{4}$ sata na Alan.

— ak.

Sadržaj. Dr. Simonović: Velebit. (Str. 49.) — Dr. I. Gojtan: Drugi prelaz preko Velebita u zimi. Str. 52.) — F. Paulić: Na Triglavu po snijegu. (Nastavak Str. 60.) — F. Šuklje: U okolici samoborskog. (Nastavak. Str. 61.) — Naše slike: Na prilogu: Senjska Draga, Mali Rajinac, Lubenska vrata, Velika gora. — U tekstu: Sl. 1. Odmor na Selištu sa Počiteljskim vrhom u pozadini (1551 m.) (Str. 54.); Sl. 2. Pucanje na Jelovskoj kosi sa vrhom Jelovac (1602 m.) (Str. 55.).